

Підготовка майбутніх соціальних педагогів до організації роботи волонтерських груп

Автор: Лях Т.Л.

Нинішні соціально-економічні умови роблять дітей та підлітків прагматичними. Тому чимало зусиль організатору волонтерської групи доведеться витратити саме на мотивування до добровільної діяльності. Далеко не кожна молода людина здатна стати волонтером, але в силу національних і релігійних особливостей українців волонтерство може достатньо успішно розвиватися у поєднанні з бажанням самореалізуватися і задоволенням своїх власних інтересів.

Робота по організації учнівських волонтерських груп найчастіше є прерогативою соціального педагога. Тому перед вищими навчальними закладами, які готують майбутніх соціальних педагогів, постає завдання підготовки студентів до організації роботи волонтерів [2].

Окремі аспекти діяльності волонтерів розкриті в працях вітчизняних науковців. Так, у роботах І. Зверєвої, Г. Лактіонової, Ю. Поліщука, С. Савченка, С. Харченка обґрунтовано роль волонтерства як складової соціально-педагогічної роботи з молоддю. У дослідженнях О. Безпалько, Р. Вайноли, Н. Заверико, А. Капської, В. Петровича розкрито технології залучення та підготовки молоді до волонтерської діяльності. Вітчизняні науковці З. Бондаренко, О. Карпенко, Л. Міщик, В. Поліщук розглядають волонтерство як фактор професійного становлення майбутніх соціальних педагогів та соціальних працівників.

Метою статті є висвітлення досвіду підготовки майбутніх соціальних педагогів до організації роботи волонтерів в Інституті психології та соціальної педагогіки Київського міського педагогічного університету ім. Б.Д. Грінченка.

Результати проведеного нами у 2007 році контент-аналізу навчальних планів підготовки соціальних педагогів та соціальних працівників освітньо-кваліфікаційних рівнів „спеціаліст" та „магістр" засвідчили, що в більшості вищих навчальних закладів України проводиться підготовка студентів до волонтерства. Однак, аналіз змісту цих програм переважно присвячений розкриттю теоретичних засад волонтерства та загальній характеристиці волонтерського руху в Україні. Досить побіжно висвітлені організаційні та методичні аспекти забезпечення діяльності волонтерських груп.

У зв'язку з цим, нами було розроблено програму курсу „Методика організації волонтерських груп”, яка включена до навчальних планів підготовки студентів освітньо-кваліфікаційних рівнів „спеціаліст”, „магістр” спеціальності „Соціальна педагогіка” Київського міського педагогічного університету імені Б.Д. Грінченка [1]. Програма впроваджується з 2007 року.

Мета навчальної програми: сприяти оволодінню студентами основними знаннями та вміннями, необхідними для організації волонтерських груп за умов майбутньої професійної діяльності, а також розвитку у студентської молоді соціальної активності, навичок усвідомленого та активного вибудовування власного життя.

Завдання:

- визначити роль та функції волонтерів у сфері соціально-педагогічної роботи, окреслити коло їхньої діяльності в організаціях різного типу;
- ознайомити з методами залучення людей до волонтерської діяльності та способами їх заохочення;
- навчити складати волонтерські програми та здійснювати управління діяльністю волонтерів;
- формувати індивідуальний стиль професійної поведінки та діяльності майбутніх фахівців.

Програма складалася з трьох змістовних модулів. Розглянемо тематику модулів та перелік питань, які і розглядають під час вивчення тем.

Теоретична частина курсу містить шість тем і розрахована на 12 годин лекційних занять. Практичну частину розраховано на 12 годин семінарських і практичних занять. Практичні заняття, окрім переліку основних понять, списку рекомендованої літератури, містять завдання для самоперевірки.

Перший змістовний модуль „Волонтерство як феномен соціально-педагогічної практики” містить такі теми та питання:

Тема 1. Передумови виникнення волонтерства: Сучасні підходи до характеристики волонтерства. Генеза волонтерства як феномена соціально-педагогічної практики. Мотивації до волонтерської діяльності.

Тема 2. Сучасний стан волонтерства в Україні: Класифікація волонтерських груп. Суб'єкти та об'єкти волонтерської діяльності. Правові норми та законодавча база волонтерського руху у світі та в

Україні. Характеристика волонтерських програм. Визнання праці волонтерів у світі та в Україні.

Другий змістовний модуль „Технології залучення волонтерів” містить такі теми та питання:

Тема 3. Процедура створення волонтерської програми: Складові волонтерської програми. Методи визначення ефективності волонтерської програми. Керування ризиками, що можуть виникнути у волонтерській програмі. Відповідальність суб'єктів волонтерської програми.

Тема 4. Особливості залучення потенційних волонтерів: Оцінка потреб як важлива передумова початку роботи з волонтерами. Планування та проведення кампанії з залучення волонтерів. Діагностика та усунення можливих ускладнень під час набору волонтерів. Технологія опитування потенційних волонтерів. Укладання угод між волонтером та організацією.

Третій змістовний модуль „Управління діяльністю волонтерських груп” містить такі теми та питання:

Тема 5. Підготовка волонтерів до соціально-педагогічної діяльності та управління їхньою роботою: Форми та методи підготовки волонтерів до здійснення соціально-педагогічної діяльності. Методи управління волонтерами. Моніторинг діяльності волонтерів.

Тема 6. Оцінка та визнання волонтерської діяльності: Форми та процедури оцінювання ефективності соціально-педагогічної діяльності волонтерів. Створення системи заохочення волонтерів.

Для самостійної роботи студентам пропонується кілька завдань, що мають підсумовувати знання, отримані під час вивчення поточних тем курсу „Методика організації волонтерських груп”.

Теми, що виносяться для самостійної роботи студентів, безпосередньо пов'язані з матеріалом, який вивчається на поточних заняттях. Виконання завдань самостійної роботи вимагає від студента глибокого володіння матеріалом, отриманим під час поточних занять, розвиває вміння самостійно досліджувати проблему шляхом пошуку й аналізу спеціальної літератури з різних галузей знань, розвиває вміння викладати та відстоювати власну точку зору.

Завдання виконуються у зошитах для самостійної роботи та подаються на підсумковому занятті відповідного модуля. Розглянемо детальніше питання самостійної роботи студентів.

Тема 1. Благодійність і філантропія як соціокультурний феномен (10 год.)

Охарактеризуйте побут східних слов'ян та його вплив на зародження гуманістичних стосунків між людьми.

Наведіть приклади українських меценатів та благодійників (за регіонами, персоналіями, династіями).

Проаналізуйте діяльність міжнародної благодійної організації в Україні (на вибір: Міжнародна благодійна організація „Український молодіжний Чорнобильський фонд”; Міжнародний благодійний фонд „Варнава”; Карітас; Міжнародна благодійна організація „Благодійний фонд „SOS Дитяче Містечко”; Червоний Хрест та Червоний Півмісяць).

Проаналізуйте діяльність вітчизняної благодійної організації (на вибір: Благодійний фонд „Український фонд „Благополуччя дітей” (нова назва Християнського дитячого фонду); Благодійний фонд „Центр волонтеріату „Добра воля”; Благодійний фонд „Товариство „Приятелі дітей”; Представництво благодійної організації „Надія та житло”).

Проаналізуйте позитивні та негативні аспекти досвіду соціального державного забезпечення у 1930-1990 роки.

Назвіть основні тенденції переходу від благодійної діяльності до професійної соціальної та соціально-педагогічної роботи в Україні.

Проаналізуйте можливі шляхи співробітництва світських (державних та громадських) і релігійних благодійних організацій”.

Тема 2. Сучасний стан волонтерства у світі та в Україні (10 год.)

Охарактеризуйте основні віхи історії волонтерського руху в Україні.

Визначте основні підходи та тенденції державної соціальної політики стосовно волонтерства.

Проаналізуйте досвід діяльності місцевого центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді щодо залучення волонтерів і реалізації соціальних програм за їх участю.

Складіть банк даних державних, громадських та релігійних організацій вашого регіону (області, району, міста, району міста, селища), які залучають до своєї діяльності волонтерів. Визначте, які послуги в цих організаціях надаються волонтерами.

У чому полягають основні проблеми у сфері організації волонтерської діяльності?

Сформулюйте переваги участі у волонтерському русі для вас як майбутнього соціального педагога.

Тема 3. Розробка волонтерської програми (12 год.)

Проаналізуйте існуючі волонтерські програми в загальноосвітніх школах і центрах соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.

Розробіть структуру волонтерської програми для студентської соціальної служби нашого навчального закладу.

Розробіть пам'ятку для персоналу організації щодо правил комунікації з волонтерами.

Тема 4. Способи та інструменти залучення волонтерів (10 год.)

Розробіть кампанію з залучення волонтерів до діяльності студентської соціальної служби нашого навчального закладу.

Розробіть плакат або брошуру студентської соціальної служби нашого навчального закладу, де оголошується пошук волонтерів. Запропонуйте місця їх розміщення/розповсюдження.

Розробіть зразок газетного оголошення про набір волонтерів до студентської соціальної служби нашого навчального закладу.

Розробіть сценарій презентації студентської соціальної служби нашого навчального закладу для місцевого молодіжного клубу з метою залучення потенційних волонтерів.

Розробіть рекомендації керівнику волонтерської програми щодо здійснення цілеспрямованого набору волонтерів.

Розробіть зразок угоди між волонтером та організацією, у якій він має намір працювати.

Складіть рекомендації керівнику волонтерської програми студентської соціальної служби нашого навчального закладу щодо проведення інтерв'ю з потенційним волонтером.

Тема 5. Особливості підготовки волонтерів та управління їхньою діяльністю (12 год.)

Розробіть програму просвітницького тренінгу з підготовки волонтерів до соціально-педагогічної діяльності (напрямок діяльності та організація за вибором).

Розробіть рекомендації керівнику волонтерської програми щодо проведення бесіди з волонтером про його звільнення.

Тема 6. Визнання волонтерської праці (12 год.)

Розробіть рекомендації керівнику волонтерської програми щодо способів винагородження волонтерів.

Запропонуйте можливі способи заохочення волонтерів в організації.

Розробіть проект робочого плану формального та неформального визнання волонтерів.

Наприкінці вивчення курсу студентам пропонувалося індивідуальне навчально-дослідне завдання, а саме, написання есе на одну з тем:

Волонтерський рух в Україні: від історії до реалій.

Перспективи розвитку волонтерського руху в Україні.

Волонтерство та державна соціальна політика.

Складові успіху волонтерської діяльності.

Роль волонтерства в соціальному становленні особистості.

Технології підготовки волонтерів до соціально-педагогічної діяльності.

Формування позитивного ставлення громадськості до волонтерської діяльності.

Міжнародний досвід волонтерської діяльності.

Проблеми організації центрів волонтеріату на місцевому рівні.

Організація студентських волонтерських груп в умовах вищого навчального закладу.

Специфіка організації соціально-педагогічної діяльності волонтерів в умовах вуличного простору.

Потенціал волонтерських загонів щодо вирішення нагальних проблем територіальної громади.

Волонтери як ресурс розвитку третього сектора в Україні.

Роль волонтерства у забезпеченні соціального благополуччя в Україні.

Потенціал волонтерів-пенсіонерів у здійсненні соціально-педагогічної діяльності з дітьми та молоддю.

Шляхи взаємодії волонтерського руху та місцевої влади.

Підвищення ефективності та результативності волонтерської програми.

Стратегії збереження волонтерів в організації.

Управління ризиками в адмініструванні волонтерами.

Особливості управління діяльністю волонтерів.

Упродовж навчання студентам пропонуються лекції з використанням інтерактивних методів (рольових, ділових, інтерактивних ігор), практичні заняття, аналіз науково-педагогічної літератури та періодичних видань, бесіди, керовані дискусії, тренінг, складання графічних схем, моделей, робота з роздатковим матеріалом, складання словників, робота з різноманітними інформаційними джерелами в мережі Internet, самостійна робота, розв'язання

проблемних ситуацій, розробка методичних рекомендацій, волонтерських програм, тестування тощо.

Отже, розроблений та впроваджений нами курс „Методика організації волонтерських груп” охоплює актуальні питання теорії та практики їхньої соціально-педагогічної діяльності і може бути рекомендований для підготовки майбутніх соціальних педагогів. У результаті опанування курсу студенти ознайомлюються з основами організації волонтерської діяльності. Загалом, курс сприяє не лише формуванню належного професійного рівня та готовності до роботи майбутніх соціальних педагогів та соціальних працівників у цьому напрямі, а й розвитку особистої громадянської відповідальності, соціальної активності.

Література

1. Лях Т. Л. Методика організації волонтерських груп: навч. програма для студ. спец. 7.010105 „Соціальна педагогіка” / КМПУ імені Б. Д. Грінченка. – К.: КМПУ імені Б. Д. Грінченка, 2008. – 58 с.
2. Соціальна педагогіка: мала енциклопедія / [Алексєєнко Т. Ф., Басюк Т. П., Безпалько О. В. та ін.]; за ред. І. Д. Зверєвої. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 336 с.

Анотація. У статті обґрунтовано необхідність підготовки майбутніх соціальних педагогів до організації роботи волонтерських груп; представлено досвід впровадження програми навчального курсу „Методика організації волонтерських груп” для підготовки студентів освітньо-кваліфікаційних рівнів „спеціаліст”, „магістр”.

Аннотація. В статье обоснована необходимость подготовки будущих социальных педагогов к организации работы волонтерских групп; представлено опыт внедрения программы учебного курса „Методика организации волонтерских групп” для подготовки студентов образовательно-квалификационных уровней „специалист”, „магистр”.